

. Nr. 17 (24)

1945 (2. årg.)

DA DANMARK BLE FRITT

Det koker vilt av siste nytt:
Montgomery har vendt sin hær.
Still inn på Kalundborg og lytt,
- kanhende vet de mere der!
De synger... om et yndig land,
og om kong Christian!

Det er et yndig land og blidt,
men det er mer, for Danmark er
i dette øyeblikk blitt fritt!
Hør! Danmark er blitt fritt igjen!
Og det er Danmarks seiersord:
I denne stund vi ser mot nord,
mot Norge, mot vår bror.

Vel er det stort å berge liv
fra savn og nød, som Danmark gjør.
Og hjelpen den var eksplosiv:
en dag sprang ut med dansk humør
den første norske sabotør.
Vel er det stort. Men kronen fikk
det nu i dette øyeblikk.

I nøden søker venn til venn,
og det er kort fra sinn til sinn.
Men i triumfen - hvor er den
som i triumfen sier: venn,
din sorg er også min.
Her ligger seiren. Bedre kan
en aldri gi hva striden gjaldt:
Vi sloss for frihet, fedreland,
men kjærlighet er alt!

- 2 -

TIL LYKKE!

"Frihet og liv er ett. Så enkelt og uunværlig som menneskers åndedrett." Danmark har bevist dette i gjerning. Den danske frihetsgløden har inspirert oss gjennom sabotasjehandlingene, gjennom Kaj Munks prekener og Christmas Møllers taler. Vi snakket så ofte før om det smilende og blide Danmark. Nå har det vist seg at Danmark bak sitt smil eier en ukuelig styrke. Men gjennom den kompromissløse kampen har Danmark bevart sitt smil, og det vil vi takke for. - Urett kan gjøre en bitter og innadvendt. Men midt i sin kamp på liv og død hadde Danmark overskudd nok til å tenke på andre. Mange norske har denne omtanken og gavmildheten å takke for at de har helsen i behold.

I disse dagene jubler Danmark over sin nyvunne frihet. Og vi gleder oss med dem. Danmark har fortjent sin frihet. - Blant de mange danske bevis på samfølelse og hjelpsomhet er det intet som har grepet oss sterkere enn at Danmark midt i jubelen over befrielsesbudskapet ikke et øyeblikk glemte sine tidligere lidelsesfeller. Vi vil aldri glemme den måten den danske hellomannen i London mottok budskapet på. Meddelelsen kom midt i nyhetssendingen, så talen var helt improvisert. Noe av det første han sa, var: "I denne stund går våre tanker til Norge, -"

Vi lykkønsker Danmark med friheten, vi takker for samhold og inspirasjon i en vanskelig tid, og vi håper at vi selv snart må følge etter inn i friheten, så vi igjen kan møtes til samarbeide som frie, demokratiske nasjoner.

Vi har i dette nr. av avisen prøvet å gi et bilde av det kjempende Danmark, og vi tilegner avisen

d e t f r i e D a n m a r k .

*

HILSEN TIL DANMARK.

Ord fra den 37. Salme.

Rettferd skal gå frem som lyset,
d i n rett som lys ved middagstid.
Vær tro og du skal arve landet,
da er det ditt og skal så bli.

Som gresset skal de onde skjæres,
som grønne urter - visne bort.
Ja, som røk skal de forsvinne
som ondt har gjort.

Herren vet at deres dag skal komme.
Herren ler:
Når en liten stund er omme
er de onde ikke mer.

Deres hær skal sammenbrytes,
de skal dø.
Ved det sverdet de har løftet
skal de selv forblø.

*

KAJ MUNK.

I en grå, engstelig og fantasiforlatt epoke sprang det fram en dikter som blusset av heftig livsbegeistring, som gav sine dristigste tanker spillerum, som våget det uhørte: å favne både jord og himmel i fortærende lidenskap. Suverent strødd han sine verker omkring seg, brogede, bevegede skikkelser sprang fram av det hvite papir som hans penn berørte, en verden befolket han av sitt sinns overskudd, og det grodde hvor han gikk. Det han skapte, var genialt og platt, sublimt og forvrøvlet i en frekk og betagende blanding, som livet selv har den dristighet å presentere seg for oss. Men det hadde også et samlingspunkt som gjennom alle omskiftelser var det samme: troen, den kristne tro. Livets mangfoldighet, som han begjærlig suget inn gjennom alle sine sanser, fikk sitt mål og sin mening gjennom hans tro på livets Herre som hadde skapt det alt sammen og som ville noe med det.

En landsmann av Kaj Munk, Søren Kierkegaard, som han på mange vis er beslektet med, bebredet engang sin samtid ikke at den var ond, men at den var uten lidenskap. Kaj Munk holdt denne bebreidelsen levende. Ikke fordi han var uten etisk vurdering, men fordi han følte hele sin samtids engstelige og beregnende kremmermentalitet og dens dimensjonsløse, fantasiforlatte materialisme som noe dypt skamfullt, som noe livsferrådende. Han fant i det hele tatt ikke plass for noen moralsk vurdering i en slik lidenskapsløs lilliputverden, - først hvor lidenskapene, livsfølelsen, den blussende heftige opplevelse satte inn og alle små hensyn ble sopt tilside av livets framstormende vær - først der kunne det i det hele tatt bli tale om ondt eller godt, først der var det plass for det store ethos. Han ble en tid misforstått, han ble kalt nazist og fascist fordi han skildret de store skikkelser som akslet seg og rystet alle redde små hensyn av seg. Han gjorde det som en utfordring til alt det åndsforlatte pusleri, hele den uforpliktende næringsgeskjeftighet og hele den politiske impotens som preget mellomkrigsdemokratiene. Og han gjorde det med rette, det ser vi idag.

Men da så den store krise kom, da også demokratiet ble rystet ut av sitt pusleri og det kaltes på den store lidenskap for å hevde dets guddommelige rett, hvor var da Kaj Munk å finne? I første rekke! Da viste han hva det ville si å eie lidenskap, og moralisk lidenskap. Det hadde vært dimensjoner over hans diktning fra første stund. Nu trådte dimensjonene for alvor fram, nu fikk de sin bakgrunn ikke av malte kulisser, men av det levende liv. Han viste en reising, et mot, en ubestikkelig fritalighet som nok mange kremmersjeler kalte uklok, men som ikke desto mindre pekte ut veien for to forlatte og våpenløse demokratiske lands aldri hvilende streben etter å gjenvinne sin livsform. Forrest på skansen, eggende, inciterende. Han var praktfull å skue.

Et revolvermagasin ble tært mot ham og hans kropp ble slengt i en grøft. Alderens avklarede ro og foralkningens mimrende senilitet ble han spart for, det grufulle og blodige liv var ute etter ham og han kom.

Ja, livet var han i pakt med, i dets elendighet som i dets størhet. Om hans verker vil få et evig liv, vet ingen. Men han selv herte livet til. Også i sin død.

Og han gjør det fremdeles.

*

NEKROLOG OVER DANSK DIKTER.

Så er han altså skutt. Det var det beste.
Det sies han var verre enn de fleste.

Nu hviler han på sine dikterlokker.
Hva galt han gjorde? Han har tenkt, for pokker!

Men det som gjør de skudd så velfortjente,
var at han åpent hevdet hva han mente,

til tross for at men her i vår forening
gir uttrykk for en ganske annen mening!

På mannens frekke skuespill om makten
har vi nu selv besørget siste akten.

For denslags dikterpakk i prestekjoler
bør helst behandles med maskinpistoler.

Å tenke? Vel. Men gå omkring å si det!
Nu har vi fått ham bort. Det var på tide.

Slik skal man knekte tankens partisaner.
Tre skudd i pannen.

Bravo, bavianer!

(Skrevet februar 1944)

*

CHRISTMAS MØLLER.

Skal Danmarks kamp mot den tyske okkupasjonsmakt nevnes ved ett navn,
må vi nevne John Christmas Møller.

Christmas Møller er ikke noe nytt navn i dansk politikk. Som 26 år gammel juridisk student ble han valgt inn i Folketinget i den danske riksdag, og alt da hadde han en lang politisk virksomhet bak seg i de konservative ungdomsorganisasjoner. Det var forsvaret som gjorde Christmas Møller til konservativ, ellers kunne han etter eget utsagn like godt ha blitt radikal. Men for forsvaret har han også vært en kompromissløs talsmann, selv når det betød tilbakegang for partiet og ham selv.

Christmas Møller har innehatt de fleste tillitshverv innen organisasjonen, - forretningsfører og organisator, siden 1932 formann og gjennom alle år en av partiets mest brukte talere.

Det var også ham som rensket partiets ungdomsorganisasjon for nazistiske elementer som var begynt å dominere. For Christmas Møller har alltid vært en skarp motstander av nazisme og tyskhet i Danmark. Derfor var hans inntreden i regjeringen Stauning sommeren 1940 en styrkelse av de nasjonale krefter i landet. Han kom fort i spent forhold til de ettergivende Scaveniustilhengere, og lenge fikk han ikke lede handelsministeriet. Alt etter få måneder krevet tyskerne hans avgang. Han gikk, men fortsatte kampen. På store folkemøter drev han en uredd anti-nazistisk propaganda. Han var også med på å starte den første hemmelige frie danske avis. Tyskerne forbød hans politiske virksomhet, og Christmas Møller fant at han måtte fortsette kampen utenfor landets grenser. I mai 1942 dro han til London hvor han ble leder av det Danske Råd, og gjennom BBC talte han mot det tyske terrerveide og oppfordret til sabotasje. Da den danske underjordiske frihetsbevegelse startet sabotasjen for alvor i 1943, tok den også et slikt omfang at den skuffet Danmark plass blant de allierte nasjoner, selv om det formelt ikke er opptatt. At Danmark oppnådde denne anerkjennelse, skyldes ikke minst Christmas Møllers utrettelige arbeide.

Da Christmas Møller gav parolen til sabotasje, hadde han mange motstandere. Idag er tallet på dem minket veldig, og like meget er tallet øket på hans tilhengere som nå med begeistring vil hilse ham velkommen tilbake til et fritt Danmark.

*

Formannen i Danmarkskomiteen i Stockholm, redaktør Fredrik Ström, skriver om Christmas Møller:

Hans konservatisme er konstruktiv og demokratisk, hans patriotisme er sosialt betonet og går ut over landegrensene. Han er en mann med både ideer og idealitet, med vilje og kraft. Han har meget av Grundt-

vigs ånd, også i sin nordiske innstilling. Han har en fri horisont og er frimodig. Han er en realistisk, klok og åpenhjertig statsmann som har benene på jorden, samtidig som hans klare hjerne arbeider med mål i horisonten. I Sverige har Christmas Møller et høyt ansett navn både som frihetskjemper og statsmann. Vi ser i ham et uttrykk for den danske frihetsvilje og frihetskamp. Det danske folks fornemste våpen mot erobrerne heter hjerte og hjerne. Christmas Møller har begge deler i uvanlig grad.

*

DANSK MOTSTANDSBEVEGELSE.

(Fra Norsk Tidend)

29.aug.1943 sa den danske regjering nei til flere tyske krav fordi den innså at ennå et ja ville bety at folket ikke lenger sto bak sin regjering. På denne dag inngav ministeriet Scavenius sin avskjedsansøking som kong Christian imidlertid ikke ville motta slik at regjeringen de jure ble sittende. Samtidig ble den danske hær etter en kort heroisk kamp avvepnet, størstedelen av flåten senket seg selv og mange hundre av dansk politikks og kulturlivs ledere ble arrestert. Kongen ble fange på sitt slott, og den tyske riksbefullmektigede dr.Best ble landets egentlige overhode. De forhatte danske nazister, Schalburgkorpset, begynte nå et sant redselsregimente hånd i hånd med angiverne. Så fulgte jødeforfølgelsene 1.okt. Tyskerne fikk bare fatt i 500 danske jøder, mens resten, vel 6000, slapp over til Sverige. Alt dette skjedde til et stadig stigende akkompagnement av sabotasje som ofte rammet tyskerne på deres livsnerver i Danmark, nemlig industriene, jernbanelinjene, transformatorene og skipsfarten, og det er karakteristisk for den mentale utvikling i Danmark at mens man før 29.aug. kunne diskutere berettigelsen av sabotasje - og mange var imot den - så står nå den overveiende del av befolkningen bak den hær av sabotører som opererer over hele landet og ofte kan oppvise helt fantastiske resultater. Nå ble også Danmarks frihetsråd opprettet.

Tyskerne innledet 1944 med et clearingmord på den danske forfatter og prest Kaj Munk. Som motvekt mot sabotasjen begynte de med "schalburgtasje" som ble rettet mot rent danske virksomheter som "tak" for særlig vellykte kupp fra dansk side. Etter mange større og mindre sammenstøt mellom tyskere og dansker brøt befolkningens forbitrelse og motstandsånd for alvor igjennom i slutten av juni og utkrystalliserte seg i den store folkestreiken som lammet hele landet. Tyskerne mistet kontrollen over danskene, forsøkte å stenge vann, gass og elektrisitet, men måtte gi etter for de krav som Frihetsrådet oppstilte, og hvor man først og fremst krevet tilbaketrekning av Schalburgbandene, samt frigivelse av gisler og ingen represalier. Streiken varte 4-5 dager og sluttet med en seier for folket som gav gjenlyd over hele den frie verden, men man vet positivt at 105 personer ble drept på gater og veier da tyskerne gav seg til å fyre løs i blinde, og at mange hundre ble såret. Folkestreikens avslutning betød bare en kort pause. Så kom nye bølger av sabotasje, angivere ble likvidert og schalburgtasjen og clearingmordene tok igjen overhånd. Tyskerne truet med alvorlige represalier, den beryktede Gestaposjef, SS-general Pancke, tok makten fra dr.Best og slapp igjen Schalburgfolkene løs. Mengder av mennesker ble arrestert og satt i fengsel eller i de 2 beryktede leirene Horsersød og Frøslev, som ble opprettet 1.aug. Det drev hurtig og sikkert mot en ny kulminasjon, som inntraff 19.sept. og var rettet mot det danske politi. Ved et kupp fikk tyskerne 3000 mann av den 11000 store styrke. Resten gikk under jorden og er siden ikke dukket opp. Tyskerne overtok politiets funksjoner med den følge at det ikke hersker lov og rett i Danmark. Ingen danske gir anmeldelse til politiet hvis de har vært utsatt for innbrudd eller overfall, for man vil ikke ha noe med tyskerne å gjøre. Hvis man pågriper forbryterne, gjør man dem til gjenstand for selvjustis.

Man regner nå med at ca. 6.000 dansker er arrestert eller deportert, nemlig de 500 jøder som er ført til ghettoaen i Theresienstadt i protektoratet i Bøhmen-Mähren hvor ca.10% av dem er døde, ca.3.000 politifolk i konsentrasjonsleir i Tyskland, og ca. 2.000 andre som enten

sitter i fengslene eller i Horsørød og Frøslev.

Henrettelser i vanlig forstand har Danmark hatt mindre av enn Norge, men til gjengjeld har de hatt så mange flere spredte mord. Likvideringen av angivere møtes med spredte mord, dels på folk som kan tenkes å ha hatt noe med likvideringen i selvforsvar å gjøre, dels på helt uvedkommende. Derved forvirres situasjonen mer. Tyskerne prøver tydeligvis å gjøre det uklart for dansken hvem som hører til hjemmefronten og hvem ikke. Hadde ikke den danske hjemmefronten vært så vel organisert og de enkelte aksjoner så bra planlagt, kunne denne taktikken blitt skjebnevanger, likesom det nok kunne være naturlig å tro at det i sin skulle lykkes dem å gjøre sabotasjen upopulær ved å gjøre anti-sabotasjer som ikke skulle være til å kjenne fra de virkelige sabotasjehandlinger.

Kampen mot angiverne er blitt et forsvar for hele befolkningen da de danske angivergrupper for en stor del arbeider på egen hånd, naturligvis med tysk fullmakt, men etter personlige antipatier, dette sannsynligvis i adskillig større utstrekning enn i Norge. Derfor har Danmarks Frihetsråd også proklamert den mest hensynsløse kamp mot bandittene.

Danmarks Frihetsråd synes å ha tøylene helt i sin hånd. Rådets paroler er klare og blir fulgt. Politisk har det vært uklart hva Frihetsrådet kommer til å bety ved rekonstruksjonen av den danske regjeringen, men alle er nå enige om at rådet - som representerer alle politiske avskygninger - får sine representanter i regjeringen. En viss rivalisering mellom rådet og "politikerguppen" er nå i alt vesentlig forbi. Etterkrigsprogrammet er klart i det vesentlige, f.eks. i den ting at Danmark kommer til å tilby sin deltagelse i okkupasjonen av Tyskland og - iallfall ifølge Christmas Møller - også erklære Japan krig. Disse ting er vesentlige for Danmark fordi landet jo ennå ikke er erklært som alliert nasjon, formelt. Landet vil vise sin vilje til å delta i oppgaven som helhet, ikke bare til Danmark selv er befridd.

*

KORT OVERSIKT OVER DANSK SABOTASJE.

(Fra Danskeren, organ for de danske i Sverige)

Det gikk nesten et år etter besettelsen av landet 9. april 1940 før sabotasjen flammestopp som en virkelig motstandsfaktor som var organisert og hadde et bestemt motiv. Den første organiserte sabotasjehandling fant sted i Danmark våren 1941. Den fynske hovedbanen ble avskåret ved noen kraftige eksplosjoner, og litt senere fant det sted en ny jernbanesabotasje i nærheten av Aarhus. I begynnelsen av august samme år innledet patriotene sabotasjeoffensiven i hovedstaden med den fint gjennomførte ødeleggelsen av automobilgarasjene i Rantzaugade. Og så fulgte begivenhetene slag i slag.

Grovt skissert har sabotasjen hatt 2 hovedformål: å medvirke rent taktisk i de alliertes krigsførsel, og å hemme tyskernes utnyttelse av de danske produksjonsorganer i videst mulig utstrekning.

Den taktiske sabotasjen har fra første stund vært rettet mot det tyske kommunikasjonsnett for å skape forvirring i dette og hemme den tyske hærs bevegelighet både mellom kontinentet og Norge og mellom de forskjellige danske landsdeler. Her har jernbanesabotasjen naturligvis spilt den største rolle, og tross øket tysk vakthold og alle mulige andre forholdsregler har den fått stadig større omfang. Inntil 1. april 1945 var det utført over 800 aksjoner mot jernbanene. Av disse ble 4 gjennomført i 1942, 27 i første halvdel av 1943, 146 i annen halvdel av 1943, 56 i første halvdel av 1944. Etter invasjonen tok sabotasjen et merkbart oppsving. 276 aksjoner ble gjennomført i annen halvdel av 1944, og i de 3 første månedene av 1945 over 300. Samtidig er de tyske biler hardt rammet ved alle de sabotasjer som i årenes løp har vært rettet mot reparasjonsverksteder og garasjer, og ved alle de andre fantastiske variasjoner som tidsinnstilte bomber i motorene eller stålull i cylindrene. Sjøkommunikasjonene har det vært vanskeligst å komme til livs, men allikevel er det lykkes også på dette område å skape vesentlige vansker for tyskerne, særlig ved sabotasje mot skip som var til reparasjon, direkte ødeleggelse av tyske minesveipere o.l.

Ved alle disse bestrebelser er det lykkes ikke bare å sinke de tyske transporten gjennom Danmark - en reise gjennom Jylland tar nå li-

ke lang eller lengre tid enn i oksespannenes tidsalder -, men det er også av og til oppstått regulært kaos. Forholdene blir ikke bedre for tyskerne ved at sabotørene nå også retter sine angrep mot uerstattelige lagre av bensin, olje, reservedeler, jernbaneskinner osv. Den danske sabotasjen var et viktig ledd i kampen for å holde tyskerne tilbake i Norge. Fullstendig sideordnet med den direkte taktiske sabotasjen har produksjonssabotasjen utviklet seg, og den har ikke hatt mindre betydning. Det var meget viktig for Danmark at tyskerne ikke kom til å disponere over den danske industris maktige produksjonskraft, - og det var av betydning at det ikke ute i verden skulle sies at dansk arbeide la sten på sten til det tyske krigstempel. Men det var umulig å forhindre at tyskerne la beslag på fabrikkene. Sabotasjen var den eneste utveien. Der hvor de tyske ordrer tok overhånd eller ordrenes karakter var for viktig, la sabotasjegruppene fabrikkene i grus eller ødela de viktigste maskinene. (Hvem kjenner ikke det lille verset: "De ringer og kalder, jeg kommer og knalder. Sabotør Jensen.") Denne sabotasjen har unndratt tyskerne kolossale leveranser og har ødelagt veldige leveranser for dem, men den har samtidig vært kostbar for Danmark fordi det har gått hårdt ut over det produksjonsapparatet som siden skal vareta danske interesser. Det har vært et nødvendig onde, hvilket den store befolkning også har lært å innse. Den materielle skaden ved sabotasjen beløper seg til ca. 300 mill. kroner, schalburgtasjen til ca. 100 mill. kroner. Også i menneskelig har sabotasjen kostet Danmark meget. Mange gode menn er falt i kamp mot tyskerne under utøvelsen av denne gjerning. Hele sabotasjekrigen er organisert av danske patrioter og utføres av danske styrker under dansk kommando. Det er Danmarks aktive krigsførsel mot nazismen.

*

General Eisenhower har utsendt et kommunike fra den allierte overkommandos hovedkvarter på vestfronten hvor han erklærer at de danske jernbanesabotasjer er et særdeles effektivt bidrag til øst- og vestfrontens militære operasjoner. Ikke ett tog er kommet til Tyskland uten forsinkelser.

*

DANSK MOTSTAND UTENFOR GRENSENE.

(Fra Danskeren og De Frie Danske)

Når vi nordmenn tenker på den danske motstand, er det vel først og fremst sabotasjen og i det hele tatt den danske hjemmefronten som faller i tankene. Men Danmark har også gjort en anseelig innsats i selve krigsoperasjonene utenfor grensene. De første som kom med, var sjømennene. Ikke et eneste dansk skip fulgte 9. april 1940 de tyskkontrollerte danske radiostasjoners ordre til de danske skip rundt i verden om å søke havn under tysk kontroll. Alle søkte straks allierte havner og stilte seg til de alliertes rådighet. På den måten ble de danske sjømenn avangarden i den danske frihetskamp, og det var på grunn av deres innsats at vicepremierminister Attlee så tidlig som i 1941 kunne si at Danmark var en alliert i alt unntagen i navnet. Som en anerkjennelse av sin innsats på de forente nasjoners side fikk de danske sjømenn ifjor tillatelse til å føre Dannebrog på de skip som seiler for Storbritannia, istedenfor den britiske handelsflåtes flagg. Danske sjømenn har vært med på alle hav. Et ikke lite antall bevæpnede handelskip deltok f.eks. i invasjonen i Normandi i juni ifjor. Handelsflåtens tap har også stått i forhold til innsatsen. 1/3 av den danske handelsflåten har gått tapt i disse årene, og 1400 sjømenn og fiskere har mistet livet under sin innsats på havene. Ifølge en britisk redegjørelse ifjor regnet man med at det var 200 danske skip i britisk tjeneste, og at ca. 5000 danske sjømenn hadde meldt seg i britisk havn i 1940. Den danske handelsflåte omfattet 1. jan. 1940 1.245.873 bruttotonn, og en dansk-amerikansk redegjørelse fra ifjor nevner at 800.000 tonn av den danske handelsflåte har vært eller er i de alliertes tjeneste. Sjømennene i England hadde straks ønsket å bemanne linjeskip, men admiralteten hadde mere bruk for at de fortsatte sin tjeneste på handelskipenes konvoiruter. For ca. et år siden ble det opprettet en dansk-bemannet og dansk-kommandert minesveiperflotilje. Tallet på de dansker som kjemper i britiske og norske styrker, er

av sikkerhetsmessige grunner ikke oppgitt. For de amerikanske styrkers vedkommende har minister Kaufmann i Washington opplyst at 3000 dansker gjør tjeneste som frivillige i den amerikanske hær og at 30.000 dansk-amerikanere er innkalt. Danske frivillige kjemper ved alle fronter. I Sverige får unge dansker - i likhet med nordmennene - utdannelse i politileirer.

Danske flyvere gjør tjeneste rundt om i britiske og norske esquadrer. Særlig velegnede unge dansker er blitt utdannet til fallskjermtrupper. Danske flyveres innsats betegnes best ved en uttalelse av Finn Amundsen under et foredrag i Sverige: "Innenfor det norske flyvåpens rekke finnes noen av de mest framragende flyvere - og de er danske."

Utenfor Danmarks grenser finnes således ialt minst 15.000 dansker som til lands, til vanns og i luften støtter frihetskampen hjemme.

*

SMÅ GLIMT FRA DANSK KRIGSLYRIKK.

9. april 1945 var det påbudt 2 minutters stillhet i Danmark kl. 12. Avisen "I den 11. Time" bragt i den anledning et dikt "To Minutter". Vi citerer noen vers:

Vi hører det atter: de ilende Bud
om Ret, der blev trampet og Ord, som blev Løgn,
og Cellernes Døre, de smeldende Skud -
og Landsmænd, som led gennem blodige Døgn.

Der stiger en Morgen af Aarenes Nat:
af Tro som blev Handling, af Drøm, der blev Liv,
af Folket, som fandt sig sin Kurs bag sit Rat,
blev rejst af en Kaldelses skabende: Bliv!

- Vi hilser jer, Dreng, som døde for os -
den Dag i April, og om Vinter og Høst -
ved Søgaard og Kværns - eller ensomt i Trods
med en Tro imod Vold - og i Vest eller Øst.

- Minutterne gik, og det larmer paany
af Sporvogn og Biler og Klokkernes Klømt.
- Nu smelder der Skud i den myldrende By -
vi gaar, men vi gemmer, og intet blir glemt.

*

I Danskeren skriver Otto Gelsted i et dikt "Hilsen til Norge" om den samfølelse som er vckset fram mellom Danmark og Norge:

Men aldri har vi følt som nu
i verdenskrigens hvirvelvind,
hvor nær vi kom i kampens gru
og kampens trods Elnadens sind.
Vor mosejord er blød som zit
men vi har kæmpet skridt for skridt.
Den seige danske modstand
er stærk som norsk granit.

Nu lukker sig den store tang
om Tyskland. Snart slaar klokken tolv.
Men endnu falder kampen lang
for os, der er i fjendens vold.
Hvordan det gaar i livets spil
der er en ting vi ved og vil:
Vi ved at uden frihed
er Norden ikke til.

*

Danmarks frihedssang.

En Vinter lang og mørk og hård Med Tvang og Terror gik de Aar
paa fem forbandede Aar men nu gaar Vinter mod Vaar.
har knuget Landet i sin Favn Det samler sammen til en Tø,
med Kulde, Sult og Savn, hvor Vinter og Vold skal dø.
og der gik Slid paa Skogen, Paa Trods av Mord og Brænd
Skaar paa Skaar og Fengsel
og der gik Raadenskab i svage Træer. er en Folkevillie vokset og brudt frem.
Gaa til Modstand alle danske,
alle Mand som en, Gaa til Modstand alle danske
og gør Danmark frit. osv.

En Storm, en skyldende April,
en sidste niende April
en Storm der renser Landet ud
med opgørets skarpe Lud.
Føj alle vissengrønne væk,
og lad os se det friske grønne Land igen.
Gaa til Modstand alle danske,
alle Mand som en
og gør Danmark frit.

Dette er blit felles kampsang for den danske motstandsbevægelse. Den er trykt på Frit Danmarks forlag, og er i Danmark inaspilt på gramofon.

*

Den danske avis Friheden (utgitt i Sverige) gjengir et dikt av Knud Secher, "9. April". Vi citerer noen vers:

Der er en Verden bagom Vold og Mord,
et Liv, hvor gode Mennesker er til,
hvor Mandens Ære er det givne Ord
og ingen gør hvad Loven ikke vil.

Det var DEN Verden som I drømte om,
I, som gav alting, ofred Liv og Blod.
Det var med denne Verdens Smil, I kom,
og det var den, I alltid higet med.

Fem lange Aar. Den niende April
lever endnu. Dens Angst, dens Trods og Had.
Den Foraarsmorgen stivnede vort Smil,
og det blev svært, FOR svært at være glad.

Da gik den Verden under som for os
var Livet selv, var Puls og Aandedræt.
Da flammed op vort Had, vort Mod, vor Trods,
vor Trang til Kamp for gammel nordisk Ret.

De tog de bedste. I, som stred og faldt,
hvad kan vi give jer? Mon I forstod,
at I, fordi I modigt ofred alt
blev større Mand end dem, I efterlod?

Der er en Verden bagom Had og Mord.
Der er et Land, som ingen Magt slaar ned.
Ved vore Heltes Grave tavst vi svor,
at vi vil værne, Danmark, om din Fred.

*

Ingen skal vi rose
for det simple Krav.
Plant vor Æres Rose
paa de faldnes Grav.

*

DEN UNDERJORDISKE PRESSE I DANMARK.

Den underjordiske pressen i Danmark har et meget stort omfang. Meget over 100 aviser har sett dagens lys under okkupasjonen. Sammenligner en de danske avisene med de norske, er det særlig en vesentlig forskjell som slår en: på grunn av at radioapparatene ble beslaglagt, spiller "nyhetene fra London" en dominerende rolle i de norske avisene; danskene beholdt sine apparater, og deres aviser konsentrerer seg derfor mer om kronikker, orienterende artikler, diskusjon av fredsproblemer o.l. Avisen "Dansk Presse" har f.eks. foretatt en Gallupundersøkelse for å undersøke stillingen til noen etterkrigsproblemer, bl.a. om frihetsrådet skulle være representert i overgangsregjeringen og om dødsstraff skulle innføres. Begge disse spørsmål ble av flertallet besvart med ja. - Mens de fleste frie norske aviser er stensilerte, er det i Danmark forholdsvis flere trykte, og de bringer mere billedstoff enn vi er vant til å se i underjordiske aviser.

Blant de mest kjente danske avisene kan nevnes "Frit Danmark" og "Morgenbladet". "Avisutdrag" opplyser at den første danske frie avis var Frit Danmark, og blant stifterne var det konservative partis fører Poul Christmas Møller, kommunistføreren Aksel Larsen og Danmarks nåværende representant i Moskva, Thomas Døssing. Novembernummeret av Frit Danmark hadde et opplag på 113.000 eksemplarer og en lesekræft på ca. 1 mill. mennesker. Denne avisen gikk nylig inn i sitt fjerde år. I sitt marsnummer meddeler Frit Danmark at den vil fortsette også etter krigen. Den skriver: "Helt siden avisen begynte, har den vært et uttrykk for bredt anlagt folkelig samarbeide, som representerer alle klasser og forskjellige politiske oppfatninger. Dens oppgave har fra begynnelsen ikke bare vært å samle det danske folk i kampen mot tyskerne, men også i kampen for framtidens Danmark, for landets demokrati. Det er derfor naturlig at Frit Danmark fortsetter å utkomme etter befrielsen." Også Morgenbladet, som bl.a. Kaj Munk har vært med på å stifte, vil fortsette etter krigen. Andre kjente aviser som kan nevnes er Land og Folk, De frie Danske, Dansk Presse, Hjemmefronten og Se. De siste har måttet fornye redaksjonen flere ganger.

Danskeren (ukeavis for danske i Sverige) skriver: Noe særegent for dansk illegal presse er provinsbladene. Etterat det høsten 1943 lykkedes å utvide rammen for det illegale nyhetsbyrå, var det mulig å organisere avisgrupper i alle provinsbyer hvor nyhetsstoffet kunne nå fram i løpet av få timer, og det vokste da fram en selvstendig provinspresse ved siden av "hovedstadsavisenes" avleggere, framfor alt Frit Danmarks og Studentenes etterretningstjenestes provinsutgaver. Samtlige politiske partier er representert i de frie avisene. Men det er bare Dansk Samling, kommunistene og sosialdemokratene som i enkelte av dem viser rent partiflag, samt "Hjemmefronten" som fra første start har stått som uttrykk for konservativ ungdom. Blant de "store" er "De frie Danske" den eneste helt upolitiske, men i et flertall av avisene forenes flere politiske anskuelser, endog de tilsynelatende mest motstridende, og der finnes en rekke helt upolitiske aviser hvor hovedvekten er lagt på den rent nyhetsmessige orientering. Blant de aviser som uten å representere noen form for politikk har formådd å hevde seg i tiden etter 29. aug. skal nevnes "1944" og det meget innflytelsesrike "Kirkens front" som muligens representerer en helt ny fløy innenfor den danske kirken, en kjempende kirke som man vil. Et par av avisene er nordisk eller sønderjysk interesserte.

Det finnes aviser som har mistet 3 redaksjoner i okupasjonsårene, og andre hvor bare en eller to mann sitter tilbake av den opprinnelige stab. Men det har aldri lyktes tyskerne å slå ned den frie pressen. En avis skriver: En gammel duplikator til 130 kroner og så meget papir som en mann kunne bære, var grunnlaget for det første nummer som utkom i ca. 500 eksemplarer. Tross Gestapos besværlige interesse, ble opplaget stadig større. Nå kommer avisen i 30.000 eksemplarer.

I denne forbindelse bør også nevnes at den illegale forlagsvirksomhet har spilt en meget vesentlig rolle under krigen. En lang rekke

bøker som tyskerne har orbudt, er kommet ut underjordisk, og man kan tale om en virkelig bokflom. Blant annet kan nevnes bøker av Kaj Munk, Nordahl Griegs krigsdikt, Ilja Eherenburg: Hemmeligheten ved den russiske motstand, Wendel Wilkies: En verden, og mange andre. Enkelte aviser stensilerer bøker, De "avertores" i avisen, og selges gjennom distributørene. Blant disse kan nevnes Bjørn Stallars: 66 skindbrev fra Oslo.

*

Kvinnen på den danske hjemmefronten.

(Av Karen Aabye i Danskeren)

Kvinnene på den danske hjemmefronten kan inndeles i grupper. Først kan vi nevne alle de som aktivt går inn i kampen og vet hva den koster. Jeg husker Elso på 20 år, en blek kantet pike hvis bror meningsløst var blitt skutt ned under en gaterazzia i København av det tyske politi. Det gjorde at hun meldte seg til illegalt arbeide, først i det små, senere tok det henne helt. En tid satt hun arrestert, men da det lykkedes henne å komme ut. Den dag tyskerne tok henne, sto hun med et viktig papir i hånden som hun klarte å få puttet ned i jakkelommen. Hun krøllet papiret sammen, og usett av tyskerne fikk hun presset det inn mellom tennene og slukt det. Det var et hårdt papir, sa hun baketter, og det gjorde djevelsk vondt gjennom halsen, men aldri i mitt liv har noe smakt meg så godt som nettopp det.

Jeg ser for meg en kvinnelig lege som ble hentet av tyskerne på sin klinikk i København. En våken klinikkdame gikk inn til pasientenes telefon og fikk ringt advarsel til legens hjem hvortil tyskerne forlangte å bli kjørt i legens bil og med henne ved rattet. Hun kjørte en eventyrlig omvei for at de der hjemme kunne vinne tid og få fjernet det som det var nødvendig å fjerne. "Er det den korteste vei De kjører?" spurte tyskerne. "Ja," lød svaret, "det er den jeg kjører hver eneste dag". Hun vant 10 minutter, og disse ti minutter reddet adskillige andre, men ikke henne selv.

Jeg kunne fortelle om Jenny som var flink til å håndtere pistol og gjorde det med virkning, skjønt det etterpå av fornuftige grunner het seg at kulen var blitt avfyrt av en mann. Jeg har sett kvinner som ikke var i besittelse av hestekrefter, slepe avsted med ammunisjon - og jeg vet at den slags bagasje er tungere enn noen annen i verden.

Men kvinner på den danske hjemmefront er også andre enn dem som tar direkte del i arbeidet. Jeg vet ikke hvilken del som gjør det viktigste arbeidet, men jeg vet at de tusener av kvinner som gir forfulgte dansker tak over hodet, en seng å sove i og mat på bordet, ikke gjør den minst verdifulle innsats. Jeg minnes en episode som inntraff for adskillig tid tilbake. En venn av meg ble forfulgt av Gestapo, ble rammet av et streifskudd, flyktet gjennom en butikk, satte over disken, fortsatte ut gjennom en gård, nådde en passasje hvor han valgte en trappegang og ringte på en tilfeldig dør. To gamle damer bodde i leiligheten. De tok imot ham, forbant hans sår, og da det ble aften, gav de ham en av sine gamle regnfrakker, hvoretter den ene bød ham armen og sammen gikk de stillferdig, hun ved hjelp av en stokk, ned til en nærliggende hovedgate. Og min venn forteller: Det siste stykke vi gikk sammen arm i arm, snakket hun om prisene på smør og egg som om det ikke fantes dramatik i verden.

Det er nettopp det som gjør livet så rikt i Danmark at man hjelper hverandre som man aldri noensinne tidligere har ydet hjelp. En gang når beretningen om de danske patrioters kamp skal skrives, burde de små hverdagsmenneskers innsats telles med, - jeg tenker i særlig grad på de tusener av danske kvinner som visste hvor dyrt det kunne bli å leke med, men som tok oppgaven opp, stor eller liten, hvor de møtte den.

*

"Fred være med dig" er Kirkens Hilse. Men det er en farlig Vildfarelse at tro, at dette "Fred" betyder Farvel og Levvel og sov godt og hav det godt og Gud sørge for at Du altid har Galeacher i Sne-sjaps.

(Fra "Nyhedstjenesten") Kaj Munk

*

Paul Erschenius slutter en artikel i "9. April" med: Man kan kun give frie Mænd Frihed. Og det behøves ikke. Frie Mænd gør sig selv fri. Det er det vi efter fem Aars Slaveri er på Vej til at gøre."

*

Før en Tid siden havde man appa-
lert til de Soldater der gør Tje-
neste ved det allierte Hovedkvarter
om å afgi Blod. En Offiser kom inn
og satte sig sidst i Køen. Da Turen
kom til ham, afsat han sit Blod,
rejste sig og gik. Idet han forlot
Lokalet, bemærket en Soldat til
en anden: Det Blod skulde jeg lige
å få! Offiseren hørte det, og vend-
te sig om med følgende bemærkning:
Dersom De faar det, haaper jeg i
det mindste at mit heftige mempera-
ment ikke følger med! - Offiseren
var General Eisenhower selv.

(Fra De frie Danske)

*

Espen Aakjær, en Søn af Jeppe
Aakjær, har fået tildelt den nor-
ske Krigsmedaille. Espen Aakjær
har i længere Tid været Radio-
telegrafist paa en norsk Bombe-
maskine under alliert Fleg.

(Fra Danskeren)

*

Odense er den danske By der er
hårdest rammet af den tyske Ter-
ror mod Civilbefolkningen. I Aar-
hus, Danmarks neststørste By, er
2145 af Byens 7000 Hus ødelagt
eller skadet ved Nazistenes
Sprengningsaksjoner.

(Fra Dansk Bulletin)

*

I april iaar var den danske Na-
sjonalbanks samlede Udlegg for
Tyskerneopgjort til 7,6 Milliarder
Kroner. Heraf var 3 Mill. Kroner
paa Clearingkontoen og 4,6 Mill.
Kroner paa Vernemagtkontoen.
Men hertil maa legges Tap ved
Ødeleggelse af Vejer, Skever,
Marker, Skoler og andre Anlegg.
Disse Tap anslaaes til 2,5 Milli-
arder, saa det samlede Tap belø-
ber sig til 10 Milliarder Kroner.

(Fra Hjemmefronten)

*

